

FERENCZY KÁROLY (1862-1917)**Lovak a vízben (*Lóitatás*), 1900–1903 körül**

Olaj, vászon, 116 x 97 cm

Jelezve jobbra fent: Ferenczy Károly

Kezdő ár: 20 000 000 Ft / 70 175 EUR

Becsérték: 24 000 000 – 32 000 000 Ft

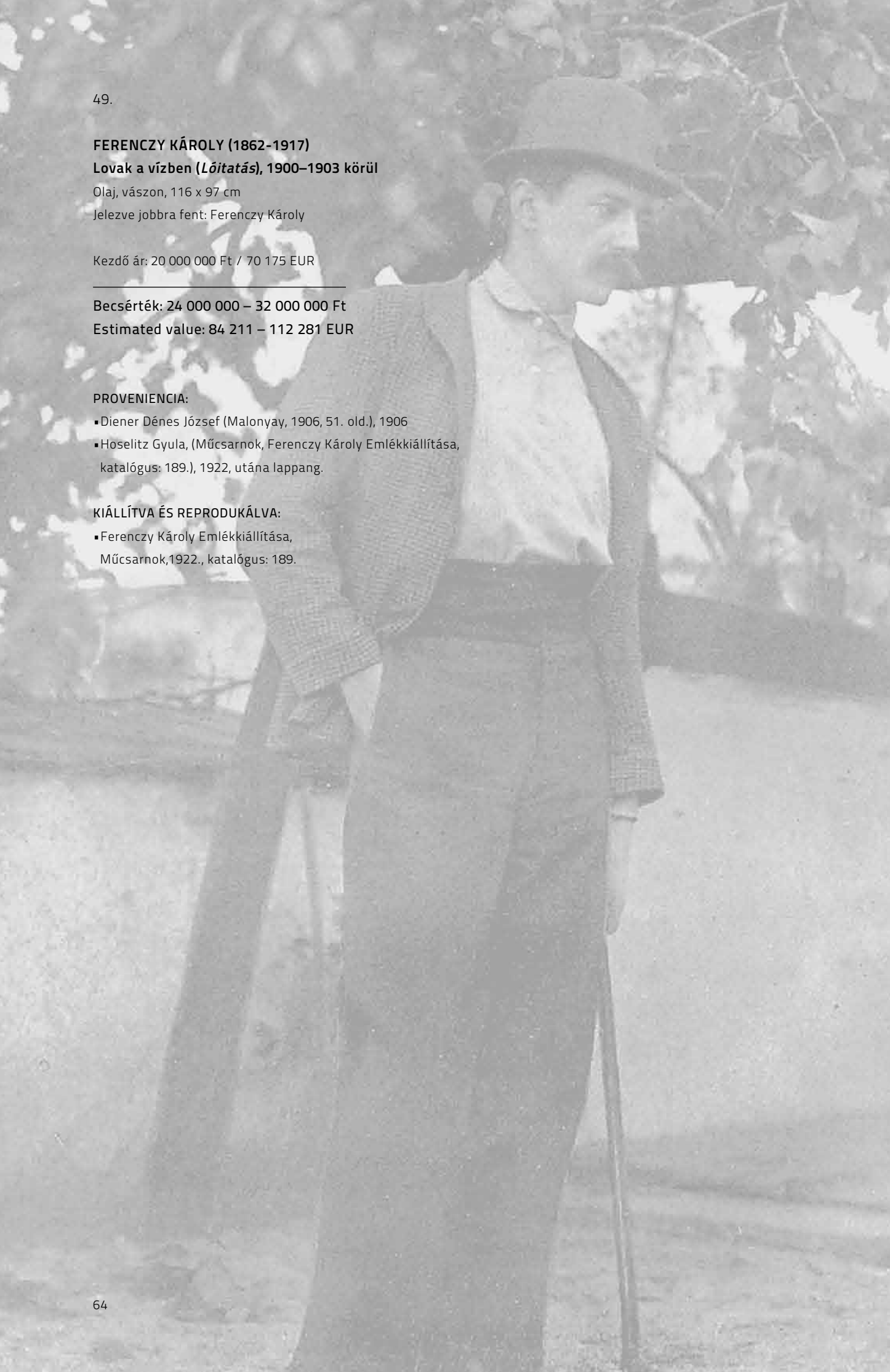
Estimated value: 84 211 – 112 281 EUR

PROVENIENCIA:

- Diener Dénes József (Malonyay, 1906, 51. old.), 1906
- Höséltz Gyula, (Műcsarnok, Ferenczy Károly Emlékkiállítás, katalógus: 189.), 1922, utána lappang.

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA:

- Ferenczy Károly Emlékkiállítás, Műcsarnok, 1922., katalógus: 189.

Ferenczy Károly: Lovak I., 1899. magántulajdon

Ferenczy Károly: Lovak a vízben (vázlat), 1896. Ferenczy Múzeum, Szentendre

Ferenczy Károly: Fürdő fiúk, 1902. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

A FERENCZY-ÉLETMŰ - "WANTED"

A Magyar Nemzeti Galéria 2011–2012-ben megrendezett Ferenczy-kiállítás¹ hiányt pótol: az egyik legjelentősebb magyar mester életműve ugyanis az 1922-es emlékkiállítás² óta nem volt ilyen számban látható Budapesten. Boldogabb nemzetek két-három évtizedenként számot vetnek nemzeti művészetük meghatározó személyiségeinek életművével és új értelemezések mentén bővítik a már kialakított narratívákat. Ferenczy Károly vonatkozásában mi ezt most tehetjük meg. A kiállítást egy "wanted"-akció kísérte, illetve részben megelőzte, ahol a rendezők lappangó képeket kerestek. Az egyik legkeresettebb mű éppen a *Lovak a vízben* fekete-fehér reprodukcióról ismert változata volt.

A DATÁLÁS KÉRDÉSE

Ferenczy életművében nagy számban találhatunk lovas témájú képeket. Legkorábbi, 1878-as vízfestményei lovakat ábrázolnak, és több változatban megfestett "lovas képeket" ismerünk az 1896–1906 közötti évekből is. Mivel a régi katalógusokban a képcímekhez a legkritikábnál társult méret, netán reprodukció, ezek pontos beazonosítása igen nehéz, és a lappangó művek megismerésével párhuzamosan állandó revideálásra szorul.

Genthon István adatait átvéve a 2011-es oeuvre-katalógus 74. sorszámmal közli az 1896-ra datált *Lovak a vízben* című képet, mellékelve Malonyay Dezső 1906-os könyvének reprodukcióját. A kép közvetlen megismerése nyomán azonban kételyek merülhetnek fel a datálást illetően, a jelen elemzés tárgyát képező mű ugyanis aligha készülhetett Ferenczy első nagybányai nyarán, a *Hegyibeszéddel* egy időben, vagy a *Háromkirályok* (1898) előtt. Festésmódja alapján - színhasználata, a kék kontúr alkalmazása, a ragyogó fények - legkorábban 1900–1901 körül keletkezhetett, nagyjából a *Józsefet eladják testvérei* (1900) idején, de még inkább 1902 vagy 1903 nyarán, a fürdőző fiúkat ábrázoló kompozíciók és a *Keresztlevétel* (1903) közötti időben. A képpel kapcsolatos biztos adatok - a Malonyay-könyvben található reprodukció (ahol a szerző 1901-re datálja a művet) és az 1922-es emlékkiállítás 189. tételként való felsorolás és reprodukció, valamint az a tény, hogy mind a mai napig az ott említett tulajdonos leszármazottai őrizték - nem igazítanak el a keletkezés idejének kérdésében. Kétségtelen, hogy 1903-as, első gyűjteményes kiállításán³ Ferenczy 1896-ra datált egy *Lovak vízben* című képet (amelyet a kiállítást előkészítő, kézzel írott jegyzékében még, mint "régibb képet" említ, egy másik *Lovak vízben* "kis kép" társaságában), de adatok vagy pontosabb leírás hiányában nem tudhatjuk, melyik lovas képek szerepeltek ezen a tárlaton. A "kis kép" feltehetően az 1898-ban készült *Lovak* (2011. oeuvre-katalógus: 126. és 127. valamelyik változatát jelölheti), ami azt mutatja, hogy a téma évekig foglalkoztatta Ferenczyt, a "régibb kép" pedig vonatkozhat egy ma még lappangó változatra. A változatok és vázlatok⁴ ismeretében megfigyelhető, hogy a téma ismételt feldolgozása előkészített egy jelentős képet, az 1922-es katalógus 188-as⁵ vagy/és 189-es számmal jelzett tételét / teteleit. Ez a kép (vagy ezek a képek) túlmutat(nak) egy naturalis-

ta pillanatkép által felvetett és megoldandó színproblémán és olyan jellegű, bonyolult tartalmat hordoz(tak), mint a korábbi *Ádám*, arra utalva, amit Ferenczy Valér mint apja életvitelét és művészetét egyaránt jellemző esztétizmust említ Ferenczy Károlyról írott életrajzában.⁶

„A SZÁZADVÉG ÓKORIAN POGÁNY ARCA”

Meglepőnek tűnhet, hogy egy első látásra ízig-vérig plein-air kép kapcsán a 19. század végének antik szépségeszményét idézzük fel. Mert hogyan is hozható kapcsolatba ez a lóháton ülő, gatyás parasztleány az ókori művészettel? Például a Parthenon frízének lovasaival, vagy éppen kentaurjával? Mi az ami e kép szemlélése közben - a festő szándékának megfelelően - előhívja képi memóriánk mélyéről a szép antik férfitestek emlékét? Ennyi kérdés után íme a válasz: a test szoborszerű tömörsége, szépsége, a felület páratlanul gazdag és felkavaró érzékisége mutat túl a látszólag hétköznapi jeleneten és utal további rejtett tartalmakra. A plein-air látásmód szabályai szerint ugyanis ilyen ragyogó, szórt fényben a lovas alakjának fel kellene oldódnia a vibráló levegőben. Ferenczy, éppen ellenkezőleg, tömöríti. A vázlatok impresszionista pillanatszerűségét felváltja a jelenben megmutatkozó örök szépség: a kánon élményként való átélése. Emlékezzünk, hogy Ferenczy Valér külön kiemelte apja speciális érdeklődését a görög szobrászat és az emberi test esztétikája iránt, jelezve, hogy Ferenczy Károly festői felfogásának középpontjában "minden esztétikai érték fokmérőjeként" az élvezet szerepelt⁸ (lásd Ferenczy Valér: Ferenczy Károly, Bp. 1934, 25, 70–71). Valér kimondatlanul, de jól dekodolhatóan az erotikusan (a szép testhez kapcsolódóan) megalapozott antik szépségeszményre utal. Úgy tűnik, Ferenczy Károly arra törekedett, hogy a márványszobrok tömörségét és lüktetően érzeki felületét kora festői nyelvében, a színek és fények alkalmazásával hozza létre. Érdemes elidőzni, és közlelő szemügyre venni a kékek kontúrozott kar és kézfej, vagy a balra tekintő arcél rendkívül gazdag színvilágát. (Hasonlót láthatunk a *Keresztlevétel* Magdolnájának arcán). De említhetnénk a pejló tomporát, ahol - a neós festők színforradalma előtt - a fényesen csillogó selymes barna felület kékbe, lilába játszik (akárcsak a *Márciusi est* kocsiba fogott lovainál). Vagy a kék és lila reflexeket a vízfelszínén. És mindez finom, szecessziós-szimbolista reminiscenciákkal is keveredik, olyan kanyargó vonalvezetéssel (a kék kontúr mentén) amely felidézi az 1896-ban készített Kiss József-illusztrációk nosztalgikus atmoszféráját. Szimbolizmus, antik ideál, impresszionizmus - dióhéjban Ferenczy Károly eszköztára 1903 körül. Ezt láthatjuk és élvezhetjük az életmű kiemelkedően jelentős, most előkerült darabján, a *Lovak a vízben* című képen.

Boros Judit

¹ Ferenczy Károly (1862–1917) gyűjteményes kiállítás, MNG 2011. november 30 – 2012. május 27.

² Ferenczy Károly Emlékkiállítás, OMK, Múcsarnok, 1922. január–február

³ Ferenczy Károly képei. Nemzeti Szalon, Budapest, 1903. november–december.

⁴ 2011. oeuvre-katalógus: 72 (ez lehetett Kohner Adolf gyűjteményében, nem az oeuvre katalógus: 75, 73 - feltehetően mindkettő későbbi mint 1896 -, 126, 127.

⁵ Ez feleltethető meg a 2011-es oeuvre-katalógus 75. tételének, ismeretlen kép, lappang vagy elpusztult).

⁶ Ferenczy Valér: *Ferenczy Károly*. Budapest, 1934. 70–71, 102 és továbbiak.

⁷ Ferenczy Valér i.m. 102.

⁸ Ferenczy Valér i.m. 25, 70–71.

Parthenon fríz (részlet), i.e. 5. század közepe, British Múzeum, London

Edgar Degas: Lovak a mezőn, 1871. magántulajdon

Ferenczy Károly: Háromkirályok, 1898. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

